

Značaj i uloga FATF-a u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma

Žnidarić, Krešo

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:343252>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU
STRUČNI POREZNI STUDIJ**

Katedra za financijsko pravo i financijsku znanost

**ZNAČAJ I ULOGA FATF-A U PREVENCIJI PRANJA NOVCA I
FINANCIRANJA TERORIZMA**

ZAVRŠNI RAD

Student: Krešo Žnidarić

Mentor: prof. dr. sc. Sonja Cindori

Zagreb, svibanj 2023.

SAŽETAK

Pranje novca i financiranje terorizma svjetski su problemi današnjice, ne poznaju državne granice te zahtijevaju globalno rješavanje. U posljednjih nekoliko godina napredovale su metode i načini pranja novca te financiranja terorizma. Rapidnim razvojem tehnologija taj trend će se nastaviti te će borba protiv pranja novca i financiranja terorizma biti sve kompleksnija. Na samom početku rada definirati će se pranje novca i njegove karakteristike, te će se dotaknuti tema poput faza pranja novca, utjecaja pranja novca na svjetsku ekonomiju, također, govoriti će se o definiciji financiranja terorizma propisanoj Kaznenim zakonom i međunarodnim propisima te o samoj metodologiji pranja novca.

Drugi dio rada će se usredotočiti na proučavanju grupe za financijsku akciju protiv pranja novca (*eng. The Financial Action Task Force-FATF*) koja se bavi problemom pranja novca i financiranja terorizma. Detaljnije će se analizirati obuhvat preporuka FATF-a kao jednog od najviših tijela u borbi protiv kriminala, predstaviti će se glavne prepreke s kojima se FATF bori te problemi koje stvaraju države koje se nalaze na tzv. *Grey List* ili tzv. siva lista te *Black List* ili crna lista. Također će se istražiti značaj i uloga tijela kojeg su osnovale zemlje G-7 (SAD, Japan, Francuska, Njemačka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo i Kanada), FATF-a. Proći će se kroz implementacijske probleme 40+9 preporuka s nacionalnim zakonodavstvima država članica. Cilj ovog rada je objasniti problem pranja novca i financiranja terorizma te proučiti koliko su zapravo utjecajne preporuke FATF-a u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma te njegovu važnost u rješavanju problema i dugotrajnost.

Izjava o izvornosti

Ja, Krešo Žnidarić (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Krešo Žnidarić

(potpis studenta)

7. svibanj 2023.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	3
2. Pranje novca i financiranje terorizma	4
2.1. Pojam i povijest pranja novca	5
2.2. Faze i tipologije pranja novca	5
2.3.1. Faze pranja novca	5
2.3.2. Tipologije pranja novca	6
2.3.2.1. Tipologije pranja novca kod pravne osobe	7
2.3.2.2. Tipologije pranja novca kod fizičkih osoba	8
3. Financial Action Task Force	9
3.1. Povijesni razvoj.....	9
3.1.1. Struktura.....	10
3.1.2. Rad i djelovanje	11
4. Preporuke	13
4.1. Obuhvat preporuka.....	13
4.1.1. Problem pranja novca kroz preporuke	14
4.1.2. Preporuke o problemu financiranja terorizma.....	19
4.1.3. Implementacijski problemi preporuka	22
4.1.4. Važnost postojanja preporuka	23
5. Zaključak.....	24

1. Uvod

Kako bismo mogli sagledati problem pranja novca, prvotno ga je potrebno definirati, danas pranje novca smatramo kao „proces jedne ili više kriminalnih djelatnosti, kojima je ultimativna namjera i cilj, prikriti ili zametnuti tragove porijekla nezakonito stečenog novca ili dobiti¹, no pojam pranja novca se zapravo prvi puta definira u zakonodavnim okvirima 80-ih godina prošlog stoljeća. Drugim riječima, pranje novca općenito podrazumijeva rješavanje, pretvaranje ili čišćenje novca stečenog kriminalnim aktivnostima (najčešće trgovinom droge), njegov prijelaz preko međunarodnih granica (ponajviše povratak u zemlje gdje je droga proizvedena) i ponovno uključivanje tog novca u regularne novčane tokove. Pranje novca je izuzetna prijetnja integritetu financijskih ustanova (kako se to ponajbolje očituje u Rusiji gdje mafija nadzire mnoge od najvažnijih banaka u zemlji), koja dovodi u nepovoljan položaj gospodarske subjekte koji legalno posluju (kao što je to slučaj u Kolumbiji). Iako u pranju novca i nadalje ponajviše sudjeluju banke, od njega nisu pošteđene niti druge ustanove gdje se koriste veće količine gotova novca, a često nisu pod jačom zakonskom regulativom ili nadzorom, poput štedionica, kockarnica, mjenjačnica i osiguravajućih društava.²

U sklopu pranja novca obično povezujemo i financiranje terorizma, a terorizam je jedan od najsloženijih, najizazovnijih i najopasnijih političko sigurnosnih fenomena današnjice. U posljednjih nekoliko desetljeća u svijetu je izvršeno gotovo stotinjak tisuća terorističkih akata,³ stoga se financiranje terorizma definira kao osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način,

¹ Iljkić, D. (2015), Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu, FIP-Financije i pravo, Vol. 3 No. 1., str. 37, <https://hrcak.srce.hr/file/230039>. 5. siječnja 2023.

² *Financijska praksa*, 1997, 21 (3), 461-466, http://www.ijf.hr/pojmovnik/pranje_novca.htm. 5. siječnja 2023.

³ Ured za spriječavanje pranja novca, tipologije financiranja terorizma, str. 5.

izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkog kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije.⁴

Kako je prethodno navedeno pranje novca i financiranje terorizma stvaraju drastičnu problematiku koja je dovela do uočavanja potrebe za međunarodnim djelovanjem, pa se u skladu s time i postupalo. Naime na samitu G7 članica koji se održao u Parizu 1989. godine osnovan je *Financial Action Task Force* (FATF) - kao jedno od najviših tijela zaduženih za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma⁵, kao rezultat postojanja toga tijela, pojavile su se u travnju 1990. godine 40 preporuka koje su bile usmjerene na uspješnije suzbijanje pranja novca, bez obzira na različitost pravnih i financijskih sustava pojedinih zemalja,⁶ te kasnije bile nadopunjene s dodatnih 9 preporuka koje su se fokusirale na problem financiranja terorizma.

Osim FATF-a, važno je spomenuti da danas postoje i druge međunarodne organizacije i tijela čija je primarna djelatnost sprječavanje pranja novca. Jedno od pratećih tijela također je MONEYVAL, -(*The Committee of Experts o the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*), poseban odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma, glavna mu je svrha poticanje država ka ustrojavanju učinkovitog sustava za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma te njegovim usklađivanjem s odgovarajućim međunarodnim standardima.⁷

2. Pranje novca i financiranje terorizma

⁴Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, članak 3 (NN39/19). <https://www.zakon.hr/z/117/Zakon-o-sprje%C4%8Davanju-pranja-novca-i-financiranju-terorizma>. 5. siječnja 2023.

⁵ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>. 5. siječnja 2023.

⁶ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 61.

⁷ Ibid., str. 68.

2.1. Pojam i povijest pranja novca

Pojam pranja novca možda je najjednostavnije objasniti kao postupak koji nastoji novac koji dolazi iz izvora A prikazati kao da dolazi iz izvora B, postoje mnogobrojne definicije tog pojma, koje pokušavaju biti sveobuhvatne (pri čemu to nije ni jedna).⁸ Pranje novca je skoro pa najstariji oblik kriminala. Povjesničar Stearling Seagrave, navodi da se pranje novca odnosno neki oblik prikrivanja stečenog bogatstva pojavio još prije četiri tisuće godina. Naime u to vrijeme u Kini se nije blagonaklono gledalo na trgovce i trgovanje se smatralo pohlepom pa se zbog toga i pojavilo „crno tržište“, a s njim i prikrivanje zarade tako da su trgovci pretvarali novac u lako pokretnu imovinu i premještali je izvan nadležnosti vlasti i birokracije.⁹ Naravno, ne smijemo izostaviti poveznicu pranja novca sa slavnim Alphonse Caponeom zvanim „Scarface“, kriminalcem koji je 30-ih godina prošloga stoljeća vodio posao vrijedan 100 milijuna dolara prihoda godišnje.

2.2. Faze i tipologije pranja novca

2.3.1. Faze pranja novca

Prema stručnoj literaturi koja se bavi problematikom pranja novca, proces pranja novca razdvaja se u tri faze. Osnovne faze pranja novca su: faza polaganja, faza oplemenjivanja te faza integracije.¹⁰ Osnovna smisao iza pranja novca je ta da se zapravo želi prikriti izvor nezakonito stečenog novca što se upravo ostvaruje kroz navedene faze.

Faza polaganja kao početak procesa pranja novca uključuje ulaganje sredstava, najčešće gotovog novca, u financijski ili nefinancijski sektor. Jedna od glavnih karakteristika faze polaganja leži u tome da je zapravo u navedenoj fazi najveća mogućnost otkrivanja pokušaja pranja novca, s obzirom da su perači prilikom ulaganja sredstava u financijski ili nefinancijski sustav podložni

⁸ Katušić-Jergović: Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 14, 20. listopada 2007., str. 3.

⁹ Sterling Seagrave Pranje novca i sprječavanje pranja novca kroz povijest. https://www.raverus.hr/Blog/eSPNIFT_Povijest, 20. siječnja 2023., str. 1.

¹⁰ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 17.

provjerama identiteta te ostalih postupaka dubinske analize stranke zbog čega je ova faza za mogućnost detekcije prljavog novca krucijalna.

Fazom oplemenjivanja nastoji se kojekakvim (često vrlo brojnim) transakcijama prikriti pravo podrijetlo sredstava, pa i prvog imatelja novca, sa svrhom da se zametne trag izvoru i dobije dojam anonimnosti.¹¹ Neke od najčešćih tehnika su: mijenjanje valute, krijumčarenje novca, poslovanje preko *off shore* zone, doznake u inozemstvo i elektroničko bankarstvo. Cilj ove faze je zapravo otežano praćenje prvotnog izvora sredstava.¹²

Faza integracije, prema kojoj možemo iz samog imena pretpostaviti da se ovdje radi o integraciji „opranih“ sredstava u ekonomski i financijski sustav gdje se miješaju s legitimnim izvorima sredstava. Ova faza pronalazi najviše poteškoća u detektiranju pranja novca te samog počinitelja naročito ako su sredstva odnosno „oprani“ novac iskorišteni za pokretanje zakonitih djelatnosti. Faza integracije najčešće završava kupnjom pokretnina, nekretnina, vrijednosnica ili trošenjem tih sredstava na luksuzna dobra.¹³

Međutim, naravno, vrlo su male šanse da se te faze očigledno obavljaju, granice između navedenih faza nisu jasno definirane i omeđene, drugim riječima, one se često preklapaju, a ponekad se i preskoči neka faza te se u svakoj od njih „prljavi“ novac miješa s onim legalno stečenim.

2.3.2. Tipologije pranja novca

U kontekstu pranja novca, pod pojmom tipologija podrazumijeva se niz različitih tehnika, trendova koje mogu imati više zajedničkih obilježja te biti primijenjene u procesu pranja novca. Njihova primjena u tom procesu uvelike ovisi o gospodarskim prilikama pojedine zemlje, legislativi koja uređuje problematiku pranja novca na njenom području, kao i njenom financijskom tržištu i tržištu zemalja u njenom okruženju.¹⁴ Shodno tome, tipologije pranja novca razlikuju se od mjesta do mjesta i podložna su promjenama utjecajem vremena. Odabir

¹¹ Katušić-Jergović: Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 14, 20. listopada 2007., str. 622.

¹² Ibid., str. 19.

¹³ Ibid., str. 20.

¹⁴ Ibid., str. 21.

metode pranja novca također ovisi i o tome tko ih primjenjuje, odnosno da li je „perač“ u svojstvu fizičke ili pravne osobe.

2.3.2.1. Tipologije pranja novca kod pravne osobe

Provođenje procesa pranja novca putem pravnih osoba šireg je opsega od djelovanja fizičkih osoba. S obzirom da pranje novca najčešće ima međunarodni kontekst, kao tipologije se mogu izdvojiti *off shore* zone, nerezidentni računi, fiktivni ugovori i računi, ulaganje gotovine u financijski sustav, te front i shell tvrtke.¹⁵ U nastavku rada dotaknut ćemo se nekih od navedenih tehnika.

Off shore zone prvenstveno su namijenjene izbjegavanju porezne obveze, no povijesno gledano to su zapravo siromašne države koje su svoje mjesto na svjetskom financijskom tržištu našle tek pedesetih godina prošlog stoljeća, to su područja koja su svoju legislativu glede otvaranja banaka i tvrtki, te njihova poslovanja postavila poprilično liberalno, s malim postotkom poreznih obveza, a vrlo izraženom bankarskom tajnom.¹⁶ Spomenute karakteristike zapravo su prednosti koje privlače perače, nerezidente, na osnivanje poduzeća, otvaranje računa, te unos novca i robe.

Uz *off shore* zone, jedan od značajnijih indikatora za pranje novca su i nerezidentni računi, oni predstavljaju jedan oblik modernog suvremenog bankarskog poslovanja koji je prepoznatljiv i široko se koristi.¹⁷ Nerezidentni račun je račun na kojemu se vode novčana sredstva nerezidenata na osnovi ugovora koji je sklopljen između nerezidenata i banke.¹⁸

Fiktivni ugovori i ispostavljanje fiktivnih računa još je jedan od načina (tipologija) pranja novca koji se nerijetko povezuje s nerezidentnim računima i *off shore* zonama. Općenito govoreći, sklapanje fiktivnih ugovora i ispostavljanje fiktivnih računa spada u klasične načine pranja

¹⁵ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 22.

¹⁶ Ibid., str. 22.

¹⁷ Odluka o uvjetima i načinu otvaranja i vođenja računa nerezidenata u banci, HNB, NN 124/2006. 15. studeni. 2006. toč. 2., str. 1.

¹⁸ Ibid., str. 2.

novca. Najjednostavnije je pojasniti ovaj način na primjeru. Npr. inozemna tvrtka ispostavlja račun za usluge (konzultatske, marketinške, informatičke i sl.) domaćoj tvrtki. Postoji sumnja da usluge nisu stvarno izvršene. Domaća tvrtka obavlja plaćanje računa za navedene usluge doznakom u inozemstvo. Vrijednost iz računa u poslovnim knjigama domaće tvrtke evidentira se kao trošak i time se umanjuje porezna osnovica za obračun poreza, a inozemna i domaća tvrtka vlasnički su povezane (npr.osnivači/direktori/vlasnici domaće tvrtke ujedno su osnivači/direktori/vlasnici inozemne tvrtke). Razlozi za sumnju u ovom primjeru su doznake u inozemstvo temeljem računa za usluge za koje se sumnja da su fiktivne te je moguća poveznica s predikatnim kaznenim djelom kao što je utaja poreza.¹⁹

2.3.2.2. Tipologije pranja novca kod fizičkih osoba

Osim pravnih osoba u procesu pranja novca , uobičajena je pojava i sudjelovanje fizičkih osoba u procesu, također, često se tehnike i metode pravnih osoba isprepliću s tehnikama i metodama fizičkih osoba i miješaju u fazama procesa pranja novca, no uvijek s istim ciljem – a to je prikrivanje pravog podrijetla novca, zadržavanje kontrole nad procesom pranja novca i potreba za promjenom oblika nezakonitih sredstava koji su predmet pranja.²⁰ Kratko će se obraditi samo neke od brojnih metoda pranja novca kod fizičkih osoba, ali one koje se najčešće koriste, a to su: krijumčarenje novca, transakcije gotovim novcem i brojne druge.

Krijumčarenje novca jedna je od najstarijih i najjednostavnijih tehnika pranja novca koja se zapravo pojavljuje odmah u prvoj fazi polaganja novca gdje se istovremeno prekida očigledna veza između novca, njegovog vlasnika te nezakonitog izvora. Navedena metoda pranja novca primamljiva je upravo radi njezine jednostavnosti i učinkovitosti ne ostavljanja pisanog traga, ali ako se radi o osobi koja preko granice prenosi novac, navedena je tehnika za tu osobu i najrizičnija. Nezakonita sredstva najčešće se prenose „fizički“ odnosno putem prijevoznih sredstava (poput kamiona, zrakoplova ili broda), svežnjevima novčanica putem teklića ili promjenom gotovine u neki drugi vrijednosni papir na donositelja (npr. ček).²¹

¹⁹ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 59.

²⁰ Usp. Gilmore W, Dirty Money, The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, 2004., str. 32.

²¹ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 28.

Transakcije gotovim novcem obuhvaćaju uplate novaca na račun te isplate gotovine s računa između sudionika. Usprkos svakodnevnom tehnološkom napretku te razvijanju novih tipologija pranja novca Republika Hrvatska (u nastavku teksta: RH) još uvijek svoju strategiju vezanu za pranje novca temelji upravo na gotovinskim transakcijama. U okviru pranja novca bitno je razlikovati dvije podvrste transakcija gotovim novcem:

- Neuobičajeno veliki polozi gotovine – sumnjive gotovinske transakcije koje prelaze zakonom određen limit za gotovinske transakcije te nemaju pokrića u zakonitom poslovanju i dohodcima. Također ono što odaje da se radi o sumnjivoj transakciji je i nelogičan slijed.
- Povezane transakcije – veliki iznos transakcija koji se „razbija“ na više manjih transakcija kako ne bi plijenili pažnju službenika.²²

3. Financial Action Task Force

3.1. Povijesni razvoj

Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca i financiranja terorizma, odnosno *Financial action task force* – FATF, osnovana je na summitu 1989. godine u Parizu od strane G-7 zemalja (SAD, Japan, Francuska, Njemačka, Italij, UK, Kanada) s osnovnim ciljem uspostavljanja međunarodnih standarda u suzbijanju pranja novca. Prepoznajući prijetnju bankarskom sustavu i financijskim institucijama, čelnici država ili vlada G-7 i predsjednik Europske komisije sazvali su radnu skupinu iz zemalja članica G-7, Europske komisije i osam drugih zemalja.²³ Ubrzo nakon osnivanja radna skupina je dobila odgovornost ispitivanja tehnika i trendova pranja novca, odnosno reviziju radnji koje su već bile poduzete na nacionalnoj ili međunarodnoj razini i određivanje mjera koje tek treba poduzeti u borbi protiv pranja novca. U travnju 1990. godine, znači manje od godinu dana od svoga osnivanja, FATF je izdao izvješće koje je sadržavalo niz od četrdeset preporuka, koje su imale za cilj pružiti sveobuhvatan plan djelovanja potreban za

²² Ibid., str. 131.

²³ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>. 4. veljače 2023.

borbu protiv pranja novca.²⁴ U to vrijeme izdani izvještaj smatrao se najiscrpnije međunarodno očitovanje o pranju novca do tada. Izvješće je predstavljalo začetke izgradnje jedinstvene politike u suzbijanju pranja novca što se očituje u postavljanju jasnog cilja suzbijanja organiziranog kriminaliteta i pranja novca obuhvaćajući pravni, financijski i nadzorni aspekt.²⁵ Već 1996. godine iste preporuke se revidiraju, njihov opseg se znatno proširuje, te obuhvaćaju i samostalne profesije i struke. Godine 2001. razvoj standarda u borbi protiv financiranja terorizma pridodan je u misiji FATF-a. Iste godine FATF je izdao osam preporuka za rješavanje pitanja financiranja terorizma. Kontinuirana evolucija tehnika pranja novca navela je FATF da sveobuhvatno revidira standarde FATF-a u lipnju 2003. U listopadu 2004. godine FATF je objavio devetu posebnu preporuku, dodatno pojačavajući dogovorene međunarodne standarde za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma – 40+9 preporuka.²⁶ U veljači 2012. godine FATF je objavio revidirane preporuke FATF-a. Ova je revizija namijenjena jačanju globalnih zaštitnih mjera i daljnjoj zaštiti integriteta financijskog sustava pružanjem vladama snažnijih alata za poduzimanje mjera protiv financijskog kriminala.²⁷

3.1.1. Struktura

FATF se trenutno sastoji od 37 članica nacionalnih jurisdikcija i 2 regionalne organizacije, koje predstavljaju većinu glavnih financijskih središta u svim dijelovima svijeta.²⁸ Struktura FATF-a sastoji se od plenarne sjednice, predsjednika, potpredsjednika, upravljačke skupine, te tajništva. Plenarna sjednica je tijelo FATF-a koje se sastoji od jurisdikcija i organizacija članica, te koje donosi odluke, a odluke tog tijela donose se konsenzusom. FATF-om predsjedava predsjednik FATF-a, on je viši dužnosnik kojeg imenuje plenarna sjednica FATF-a među svojim članovima. U travnju 2019. godine revidiranim mandatom produljeni su mandati predsjedništva FATF-a na dvogodišnje razdoblje. Mandat predsjednika počinje 1. srpnja i završava 30. lipnja dvije godine nakon stupanja na dužnost. Predsjednik saziva i predsjedava sastancima plenarne sjednice FATF-a i upravljačke skupine te nadzire tajništvo FATF-a, također, predsjednik je glavni

²⁴ Ibid.

²⁵ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 58.

²⁶ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>. 7. veljače 2023.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

glasnogovornik FATF-a te predstavlja FATF u inozemstvu, trenutni predsjednik FATF-a jest Mr. Raja Kumar. FATF također ima potpredsjednika/icu kojeg imenuje plenarna skupština među svojim članovima koji pomaže predsjedniku u obavljanju njegovih/njezinih dužnosti i zamjenjuje ga u slučaju nemogućnosti stupanja na dužnost radi bolesti ili druge spriječenosti. Potpredsjednica FATF-a trenutno je Elisa de Anda Madrazo koja služi svoji drugi mandat.²⁹ Upravljačka skupina FATF-a je savjetodavno tijelo i njome predsjedava predsjednik. O sastavu upravljačke skupine odlučuje plenarna sjednica na prijedlog predsjednika na način koji osigurava maksimalnu učinkovitost u unaprjeđenju rada FATF-a. Tajništvom FATF-a upravlja izvršni tajnik³⁰ koji nosi tj. ima odgovornost voditi tajništvo FATF-a u udruživanju kolektivnih vještina i znanja vlada diljem svijeta, kako bi se stvorila kohezivna i učinkovita globalna fronta protiv pranja novca, financiranja terorizma, nedopuštenog ponašanja kao i širenja oružja za masovno uništenje.³¹ Trenutno, izvršna tajnica FATF-a je Violaine Clerc, a zamjenik izvršne tajnice je Vincent Schmoll.

3.1.2. Rad i djelovanje

Od svog osnivanja FATF je djelovao prema fiksiranom vijeku trajanja koji je iznosio pet godina tj., svakih pet godina je izvješćivao o svojoj misiji³², a za nastavak njegovog djelovanja, bila je potrebna iskazana učinkovitost te posebna odluka njegovih ministara. Tri desetljeća nakon njegovog osnivanja, u travnju 2019. godine, ministri FATF-a usvojili su novi, otvoreni mandat za FATF. Taj revidirani mandat započeo je 12. travnja 2019. godine i on je neograničen. Počevši od 2022., ministri će se sastajati svake dvije godine kako bi oblikovali strateški smjer i prioritete FATF-a te preispitati prema potrebi ovaj mandat. Također, ministri mogu zatražiti izvanredne

²⁹ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/about/fatfpresidency/>. 7. veljače 2023.

³⁰ Vidjeti više na, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/FATF-Ministerial-Declaration-Mandate.pdf>. 12. veljače 2023.

³¹ FATF, blog, <https://www.sygna.io/blog/what-is-the-fatf-secretariat/>. 12. veljače 2023.

³² Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 66.

sastanke ako je to potrebno. Plenarno tijelo FATF-a također može odlučiti sazvati izvanredne sastanke na razini ministara i zamjenika ministara.³³

FATF je međuvladino tijelo čiji su ciljevi – zaštita financijskih sustava i šira gospodarstva od prijetnji pranja novca i financiranja terorizma i proliferacije, čime se jača integritet financijskih sektora i pridonosi sigurnost i osiguranje. Danas je djelokrug FATF-a usmjeren na tri osnovna područja – 1. postavljanje standarda za nacionalne programe sprječavanja pranja novca i financiranje terorizma, 2. praćenje napretka članica u implementiranju mjera koje se odnose na borbu protiv pranja novca i 3. prepoznavanje i proučavanje metoda i trendova pranja novca i financiranja terorizma.³⁴ Osnovna zadaća FATF-a je uspostavljanje međunarodnih standarda i globalne akcije u suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma, na nacionalnoj i međunarodnoj razini.³⁵ Važno je spomenuti i prepreke FATF-a u njegovom djelovanju koje se javljaju u obliku „crne i sive liste“, a predstavljaju liste visokorizičnih država.

Crna lista predstavlja popis država koje predstavljaju visoki rizik te se ističe da je u odnosu na stranke iz tih država potrebno primijeniti mjere pojačane dubinske analize. Trenutno su kao takve identificirane samo Iran i Demokratska Narodna Republika Koreja te su obje države uvrštene na listu visokorizičnih trećih država Europske komisije.³⁶

Siva lista predstavlja popis država koje su pod povećanom prismotrom, a koje aktivno surađuju s FATF-om na ispravljanju nedostataka u vlastitim sustavima za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma te proliferacije oružja za masovno uništenje. U odnosu na stranke iz tih država prema FATF-u nije potrebno primjenjivati mjere pojačane dubinske analize stranke samo zato što stranke dolaze iz tih država, ali ta okolnost svakako može biti čimbenik pri procjeni rizičnosti stranke.³⁷

Međutim, pojedine države koje se nalaze na “sivoj listi” FATF-a, Europska komisija je označila visokorizičnim te ih je uvrstila na svoju listu visokorizičnih trećih država pa su obveznici, sukladno ZSPNFT-u, dužni u odnosu na te države primijeniti mjere pojačane dubinske analize.

³³ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/FATF-Ministerial-Declaration-Mandate.pdf>. 12. veljače 2023.

³⁴ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 65.

³⁵ Ibid., str. 57.

³⁶ Lista visokorizičnih trećih država sa strateškim nedostacima u sustavima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/lista.pdf>. 20. veljače. 2023.

³⁷ Ibid., str. 2.

Također, Europska komisija je kao visokorizičnima označila i pojedine države koje se ne nalaze na FATF-ovim listama.³⁸

4. Preporuke

4.1. Obuhvat preporuka

„Ubrzo nakon osnutka FATF je objavio izvješće koje sadrži i 40 preporuka – *Forty Recommendations*, za provedbu akcijskog plana za borbu protiv pranja novca.“³⁹ Preporuke FATF-a postavljaju sveobuhvatan i dosljedan okvir mjera koje zemlje trebaju provoditi u cilju borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, kao i financiranje proliferacije oružja za masovno uništenje. Zemlje imaju različite pravne, administrativne i operativne okvire i različite financijske sustave, pa ne mogu svi uzeti identične mjere za suprotstavljanje tim prijetnjama. Preporuke stoga postavljaju međunarodni standard koji bi države trebale implementirati kroz mjere prilagođene svojim posebnim okolnostima.⁴⁰ Obuhvat 40 Preporuka je 1996. godine znatno proširen i zahtjeva kriminalizaciju pranja novca s obzirom na utvrđena teška kaznena djela.⁴¹ Također uz pranje novca pojavio se i sekundarni problem, a to je terorizam i samo financiranje terorizma. Realizirajući važnost i značaj ovog problema, FATF 2001. poduzima mjere za njegovo suzbijanje, u obliku dodatnih devet preporuka koje se odnose na sprječavanje financiranja terorizma te su povezane s prethodnih 40 preporuka u vezi pranja novca. Preporuke FATF-a revidirane su drugi put 2003. godine, a ove preporuke, zajedno s posebnim preporukama prihvatilo je 180 zemalja te su univerzalno priznate kao međunarodni standard za sprječavanje pranja novca i suzbijanja financiranja terorizma.⁴² Od tada preporuke se redovito reguliraju i

³⁸ Ibid.

³⁹ Iljkić, 2015, str. 39.

⁴⁰ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>. 25. veljače 2023.

⁴¹ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 58.

⁴² Ibid.

nadoponjuju kako bi bile u skladu s razvojem država, gospodarstava i samih kaznenih djela. Tako više nema odvajanja između pranja novca i financiranja terorizma, nego su 9 preporuka vezanih za financiranje terorizma inkorporirane u prvotnih 40 preporuka te predstavljaju zaseban dokument koji se danas koristi. Prvi korak koji bi zemlje trebale poduzeti je identificirati, procijeniti i razumjeti rizike pranja novca i financiranja terorizma s kojima se sukobe, a potom poduzeti i odgovarajuće mjere kako bi se ublažio rizik.⁴³

4.1.1. Problem pranja novca kroz preporuke

Prvotnih 40 preporuka se bazira na problem pranja novca, tj. na koji način bi države trebale postupiti u rješavanju navedenog problema. Naime prema prvoj preporuci FATF-a, države bi trebale identificirati, procijeniti te razumjeti rizik koji pranje novca nanosi njihovom teritoriju, te bi trebale poduzeti aktivnost usmjerenu prema tome da se uspostavi mehanizam koordiniranja aktivnosti za procjenu rizika, kako bi se putem toga mehanizma učinkovito ublažili rizici. Na temelju te procjene, zemlje bi trebale primijeniti pristup temeljen na riziku (RBA) – *Risk Based Approach*, kako bi osigurale da su mjere za sprječavanje ili ublažavanje pranja novca i financiranja terorizma razmjerne utvrđenim rizicima.⁴⁴ Navedeni pristup bi trebao biti temelj za učinkovitu raspodjelu resursa u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma. Prema tome gdje države utvrde veći rizik od pranja novca, trebale bi osigurati primjenu adekvatnih mjera na tako identificirani rizik, odnosno tamo gdje utvrde gdje je manji rizik od pranja novca mogu se odlučiti za primjenu pojednostavljenih mjera neke od preporuka FATF-a pod određenim uvjetima.⁴⁵ Preporuke koje se odnose na pranja novca podijeljene su u četiri glavna poglavlja:⁴⁶

1. pravni sustav

- Obuhvat kaznenog djela pranja novca

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Vidjeti više na FATF,

<https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>. 5. ožujka 2023.

⁴⁵ Ibid., str. 11.

⁴⁶ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 59,60.

- Privremene mjere i mjere konfiskacije

2. mjere koje poduzimaju financijske institucije i nefinancijski sektor i struke za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

- Dubinska analiza stranke i čuvanje podataka
- Izvješćivanje o sumnjivim transakcijama i odredbe o ustupanju podataka
- Ostale mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
- Mjere koje se poduzimaju prema državama koje nedovoljno provode preporuke FATF-a
- Nadzor i kontrola

3. institucionalne i druge mjere potrebne u sustavima za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma

- Nadležna tijela, njihova ovlaštenja i resursi
- Transparentnost pravnih osoba i sporazuma

4. međunarodna suradnja

- Međunarodna pravna pomoć i izručenje
- Drugi oblici suradnje

Navedena poglavlja dizajnirana su da pripomognu problemu pranja novca te ublaže rizik od istog.

U okviru poglavlja pravni sustav, preporuka obuhvata kaznenog djela pranja novca navodi, da bi zemlje trebale kriminalizirati pranje novca na temelju Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstancija (u nastavku teksta: Bečka konvencija) i Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (u nastavku teksta: Palermska konvencija), također, trebale bi primijeniti kazneno djelo pranja novca na sva ozbiljna kaznena djela⁴⁷, a preporuka privremene mjere i mjere konfiskacije govori da bi zemlje trebale usvojiti mjere slične onim mjerama koje su navedene u Bečkoj i Palermskoj konvenciji, te konvenciji o financiranju terorizma, uključujući zakonodavne mjere koje će

⁴⁷Vidjeti više na FATF, <https://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>. 10. ožujka 2023., str. 13.

omogućiti nadležnim tijelima zamrzavanje i oduzimanje imovine koja je stečena putem opranih sredstava ili na neki drugi način pribavljena sredstvima koja su prihod od kriminalnih aktivnosti. Zemlje bi trebale razmotriti usvajanje mjera koje dopuštaju oduzimanje takvih prihoda ili instrumenata bez potrebe za kaznenom osudom (oduzimanje bez osude) ili koji od počinitelja zahtijevaju da dokaže zakonito podrijetlo imovine.⁴⁸

Prema drugom poglavlju preporuka FATF-a, od mjera koje poduzimaju financijske institucije i nefinancijski sektor i struke za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma ističe se dubinska analiza stranke i čuvanje podataka koju dijelimo na redovnu dubinsku analizu, pojednostavljenju te pojačanu dubinsku analizu. Redovna dubinska analiza propisuje primjenu mjera i njihov sadržaj, pojednostavljena izuzima analizu stranke za koju postoji slab rizik od pranja novca ili financiranja terorizma, dok se pojačana dubinska analiza stranke provodi kada postoji visoki rizik od pranja novca i financiranja terorizma. Čuvanje podataka prema Direktivi 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca (prva direktiva) iznosi pet godina za kreditne i financijske institucije, dok su ostale institucije obuhvaćene drugom direktivom gdje se rok odnosi na dokumentaciju temeljem koje je obavljena transakcija te na podatke o stranci.

U pogledu trećeg poglavlja koji se odnosi na institucionalne i druge mjere potrebne u sustavima za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma navodi se da bi zemlje trebale procijeniti rizike zlouporabe pravnih osoba za pranja novca ili financiranje terorizma, te bi trebale poduzeti odgovarajuće mjere za sprječavanje njihove zlouporabe. Također, trebale bi osigurati da postoje odgovarajuće, točne i ažurne informacije o stvarnom vlasništvu i kontroli pravnih osoba do kojih nadležna tijela mogu brzo doći ili im pristupiti, putem registra stvarnog vlasništva ili alternativnog mehanizma.⁴⁹

Četvrto poglavlje preporuka FATF-a se odnosi na uzajamnu pravnu pomoć te izručenje i druge oblike suradnje. Prema navedenoj preporuci zemlje bi trebale brzo, konstruktivno i učinkovito pružiti najširi mogući raspon uzajamne pravne pomoći u vezi s pranjem novca, povezanim predikatnim kaznenim djelima i istragama financiranja terorizma, kaznenog progona i povezanih

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid., str. 23.

postupaka. Također, zemlje bi trebale konstruktivno i učinkovito izvršavati zahtjeve za izručenje u vezi s pranjem novca i financiranjem terorizma, bez nepotrebnog odgađanja.⁵⁰

Važno je napomenuti kako kazneni zakon RH definira te kažnjava kazneno djelo pranja novca na način:

- Tko imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja ili lažnog prikrivanja njezina nezakonitog podrijetla ili pomaganja počinitelju ili sudioniku kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist da izbjegne kazneni progon ili oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko prikriva ili lažno prikazuje pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom.⁵¹

Jedno od glavnih pitanja u vezi s pranjem novca, a samim time i zadatak FATF-a je i kako je moguće spriječiti pranje novca u budućnosti s obzirom na razvoj novih tehnologija i konstantnim razvojem tehnika i načina na koji „perači“ djeluju. FATF konstantno prati nove tehnike pranja novca te načine na koji teroristi pristupaju financijskim sredstvima. Jedan od problema s kojim se suočava FATF je i siromašna implementacija mjera, digitalna transformacija zato pruža veliki potencijal u poboljšanju implementacije preporuka FATF-a, bilo to od privatnog ili javnog sektora. Cilj je da se poveća učinkovitost mjera koristeći se novim tehnologijama kako bi se pronašli delikatni problemi u smislu traženja „igle u plastu sijena“. Digitalna transformacija je i „obostrani mač“ jer kako može pospješiti praćenju pranja novca tako i „peračima“ omogućava mnogobrojne mogućnosti izvedbe kaznenog djela pranja novca. Jedan od novih načina koji se koristi za financiranje raznih kriminalnih aktivnosti je „*virtual assets*“, odnosno virtualna imovina zbog kojeg će FATF donijeti nove standarde za regulaciju davatelja usluga virtualnih imovina po cijelom svijetu kako bi se zaštitile države i ekonomije. Stvarno vlasništvo, jedna je od prepreka s kojom FATF konstantno zaostaje s fokusom koji je širi od mjera za sprječavanja pranja novca te se odnosi na transparentnosti, odnosno nedostatak transparentnosti u smislu tko je ultimativno

⁵⁰ Ibid., str. 30.

⁵¹ Kazneni zakon NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, članak 265, <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>. 13. ožujka 2023.

vlasnik tvrtki ili fondova. Takav nedostatak transparentnosti omogućuje razne kriminalne aktivnosti, zbog čega je FATF donio javno savjetovanje FATF-a – smjernice o stvarnom vlasništvu.⁵² Dokument objašnjava kako se „korporativna vozila“ odnosno tvrtke, fondovi, partnerstva i drugi tipovi pravnih osoba mogu koristiti u svrhe pranja novca i financiranja kriminalnih aktivnosti te kako bi se zlouporaba „korporativnih vozila“ mogla znatno smanjiti ako bi informacije u pogledu zakonskog vlasnika i stvarnog vlasnika, izvora poduzeća i njegove aktivnosti bile pravovremeno dostupne nadležnim tijelima.⁵³ Važno je naglasiti da su navedene preporuke revidirane te da su neke od njih ostale iste dok su druge dobile „nadogradnju“. Prema tome se u listopadu 2020. godine u preporuci R. 1 (navodi da bi države trebale zahtijevati od financijskih institucija te određenih nefinancijskih tvrtki i profesija da identificiraju, procijene i poduzmu učinkovite mjere kako bi ublažili pranje njihovog novca, financiranja terorizma i proliferacije financijskih rizika). Također, navodi se da bi države trebale uzeti u obzir samo iskustvo i kapacitet relevantnog sektora u području pranja novca i financiranja terorizma, te prema tome, države bi trebale shvatiti da je diskrecija i odgovornost nametnuta financijskim institucijama i određenim nefinancijskim poduzećima te profesijama primjerenija u sektorima s većom sposobnošću te iskustvom u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma. U preporuci R. 2 (nacionalna suradnja i koordinacija) novitet je da se osigura kompatibilnost preporuka i zaštite podataka te pravila o privatnosti, te također da se promovira dijeljenje međuagencijskih informacija s nadležnim tijelima. Drugim riječima, države bi trebale uspostaviti prigodne međuagencijske okvire za bolju međusobnu suradnju u borbi protiv pranja novca, financiranja terorizma i financiranja proliferacije. Tako postavljene okvire bi trebalo voditi jedno ili više imenovanih tijela ili drugi mehanizam koji bi bio odgovoran za postavljanje nacionalnih politika i osiguravanje suradnje i koordinacije među svim relevantnim agencijama. Nadalje, u listopadu 2016. g. revizijom preporuke R. 5 navodi se promjena „sredstva“ u „sredstva ili druge imovine“ kako bi preporuka R. 5 imala isti opseg kao i preporuka R. 6 U navedenim primjerima revidiranih preporuka, možemo uočiti rad FATF-a na usklađenju preporuka s modernim problemima gospodarstava i ekonomija država te njihovoj želji na pospešenju stope uspjeha u borbi s pranjem novca i financiranjem terorizma.

⁵²Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/publicconsultation/R24%20Guidance%20for%20Public%20Consultation.pdf>. 20. ožujka 2023.

⁵³ Ibid., str. 4.

4.1.2. Preporuke o problemu financiranja terorizma

Terorizam je jedan od najsloženijih, najizazovnijih i najopasnijih političko sigurnosnih fenomena današnjice, samo u posljednjih nekoliko desetljeća u svijetu je izvršeno gotovo stotinjak tisuća terorističkih akata. Terorizam je kao takav uvijek udar na državni, politički i društveni sustav jedne države, te stoga sprječavanje i suzbijanje terorizma zahtjeva zajedničko i koordinirano državno i društveno djelovanje.⁵⁴ Potaknuti terorističkim napadima na SAD 11. rujna 2001., FATF izdaje osam specijalnih preporuka izrađenih s ciljem suprotstavljanja financiranja terorizma kojima se osnažuju postojeće mjere predviđene Konvencijom UN za suzbijanje financiranja terorizma.⁵⁵ Vođeni propustom u prvih osam preporuka, FATF izdaje devetu specijalnu preporuku, koja je razvijena s ciljem da se osigura da teroristi i drugi kriminalci ne mogu financirati svoje aktivnosti ili „oprati“ prihode od svojih zločina kroz fizički prekogranični prijevoz valute i prenosivih instrumenata na donositelja.⁵⁶ FATF je utvrdio da devet specijalnih preporuka u kombinaciji s 40 preporuka koje se odnose na pranje novca čine osnovni regulatorni okvir za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma, no treba naglasiti da se danas preporuke koriste i predstavljaju kao jedinstveni dokument zahvaljujući integraciji devet preporuka vezanih za financiranje terorizma u samih 40 preporuka vezanih za pranje novca, budući da su tehnike koje se koriste za pranje novca u temelju iste kao i one koje se koriste za financiranje terorizma.⁵⁷ Međutim, postoje neke preporuke koje su jedinstvene za financiranje terorizma te se posebno navode u odjeljku C preporuka FATF-a. To

⁵⁴Ured za sprječavanje pranja novca,tipologije financiranja terorizma, str.5., https://mfjn.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20FT-HR.pdf. 25. ožujka 2023.

⁵⁵ Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 62.

⁵⁶Ured za sprječavanje pranja novca,tipologije financiranja terorizma, [https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-](https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20) Listopad. 2001, pristupljeno 25. ožujka 2023., str. 25.

⁵⁷ Ibid., str. 14.

su: peta preporuka (kriminalizacija financiranja terorizma), šesta preporuka (ciljane financijske sankcije povezane s terorizmom i samim financiranjem terorizma) i osma preporuka (mjere za sprječavanje zlouporabe neprofitnih organizacija).⁵⁸ U cilju približavanja pojma financiranja terorizma, jedna od tehnika financiranja terorizma je i korištenje lažnih dobrotvornih organizacija, na primjer:

Studija slučaja: Korištenje lažne dobrotvorne organizacije.

- Dobrotvorna organizacija s uredom u Rusiji privukla je pažnju nadležnih državnih tijela nakon što su ih kreditne institucije obavijestile o sumnjivim transakcijama koja nisu bile u skladu s postavljenim ciljevima neprofitne dobrotvorne organizacije i značajno su odstupale od stvarnih troškova iste organizacije. Ista dobrotvorna organizacija poznata je otprije po nepodnošenju izvješća nadležnim poreznim tijelima.
- Istraga je pokazala da su s računa dobrotvorne organizacije izvršeni transferi novčanih sredstava u korist računa očigledno fiktivnih ili lažnih entiteta, te nakon toga ista novčana sredstva isplaćivana su u gotovini, te prenijeta nezakonito naoružanim militantima. (izvor: Rusija).⁵⁹

Također, još jedna od tehnika financiranja terorizma je i kroz zlouporabu zakonitih poslovnih aktivnosti, na primjer:

Studija slučaja: Preusmjeravanje sredstava iz zakonitih poslovnih aktivnosti

- U korist osobnog računa osobe A (direktor ugostiteljskog objekta – restorana) redovito su pristizali čekovi od tvrtke B koja se bavila drvenim paletama, kao i

⁵⁸ Vidjeti više na FATF, <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/recommandations/pdf/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> . 26. ožujka. 2023., str. 9.

⁵⁹ Ured za sprječavanje pranja novca, tipologije financiranja terorizma, .Izvor Rusija. https://mfmin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20FT-HR.pdf, 30. studeni. 2011, Pristupljeno 26. ožujka 2023., str. 11.

značajni polozi gotovine. Po računu osoba A nisu se odvijale uobičajene financijske aktivnosti kao primjerice plaćanje izdataka za hranu, putovanja i slično. Sa bankovnog računa tvrtke B ujedno je podizana gotovina značajnih iznosa i to između 500.000.00 EUR i jednog milijuna EUR-a.

- Banci u kojoj je osoba A posjedovala račun postala je sumnjiva nespojivost zanimanja osoba A i prirode poslovanja tvrtke B, stoga je banka podnijela obavijest o sumnjivim transakcijama financijsko-obavještajnoj jedinici. Analitička obrada financijsko-obavještajne jedinice otkrila je da su pojedinci o kojima se radilo bili povezani s pokretom Salafista, te je slučaj proslijeđen tužiteljstvu radi šire istrage. (izvor: Francuska).⁶⁰

Iako posjeduju mnoge sličnosti pranje novca i financiranje terorizma ipak dijele ključne razlike.

Kod pranja novca koji je neterorističke prirode, vođen u smislu “obogatiti se“, postupak je opisan u tri različite faze: prva faza je plasiranje, druga faza prikrivanje te treća faza integracija.

Financiranje terorizma razlikuje se u tome što se čini da sredstva koja prolaze kroz financijski sustav nemaju kriminalno podrijetlo, iako to često imaju, u smislu da terorizam može biti financiran iz prihoda legalnih aktivnosti što dodatno otežava otkrivanje. Također jedna od ključnih razlika između pranja novca i financiranja terorizma je i u samim osobama koje poduzimaju te radnje. Pranje novca radnja je koju poduzimaju kriminalci s ciljem obogaćenja, “što više to bolje“, dok je financiranje terorizma čin terorista. Terorist je osoba koja je, vođena određenim idealima, bilo vjerskim ili političkim ili nekim drugim idealima u stanju prouzročiti znatne posljedice određenim subjektima radi ostvarivanja određene svrhe ili cilja nametnutog idealom.

⁶⁰ Ibid., str. 16.

Također, važno je spomenuti kako kazneni zakon RH definira te kažnjava kazneno djelo financiranja terorizma:

- Tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu činjena ili doprinosa u činjenju jednog ili više kaznenih djela iz članka 97., članka 99., do članka 103. ili činjena jednog ili više kaznenih djela iz članka 137., članka 216. stavka 1. do 3., članka 219., članka 223., članka 224., članka 352., do članka 355. ovog zakona ili drugog kaznenog djela kojem je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično od strane terorista ili terorističkog udruženja.⁶¹

4.1.3. Implemenacijski problemi preporuka

Među mnogim ciljevima i svrhama preporuka FATF-a glavna je, sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma te osiguranje mjera potrebnih kako bi se spriječilo uključivanje nezakonitih prihoda u nacionalni finansijski sustav i ojačala obrana protiv istih. Sve zemlje svijeta trebale bi težiti implementiranju mjera iz preporuka i postavljenim standardima FATF-a. Mjesta za napredak uvijek ima što i pokazuje zabrinjavajuća informacija UNDOC-a (*United Nation Office on Drugs and Crime*) koji procjenjuje da se godišnje na globalnoj razini „opere“ negdje između 800 milijardi i dva trilijuna američkih dolara, što ugrubo predstavlja dva do pet

⁶¹Kazneni zakon NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, Članak 98, <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>. 4 .travnja 2023.

postu globalnog BDP-a.⁶² Naime, značajniji problem u implementaciji preporuka FATF-a predstavljaju zemlje nižeg kapaciteta ili *low capacity countries* (u nastavku tekstu *lcc*) zbog kojih je FATF izradio smjernice kojima se identificira niz načela i mehanizama te postupaka koji se mogu koristiti za osiguranje učinkovitog određivanja prioriteta i provedbe preporuka o pranju novca i financiranju terorizma.⁶³

Sama implementacija preporuka FATF-a predstavlja izazov za kapacitet svih zemalja, bez obzira na njihov stupanj ekonomskog razvoja. Zemlje nižeg kapaciteta se prepoznaju po niskim prihodima s određenim tipovima poteškoća, natjecaj prioriteta za oskudna državna sredstva odnosno takav tip zemalja pati od konkurencije za siromašne resurse u vladi, što znači da se provedba preporuka FATF-a mora natjecati za ograničene resurse s pitanjima visokog prioriteta koja utječu na osnovne životne uvjete u zemlji. Također, poteškoće takvih zemalja su i ozbiljan nedostatak resursa te kvalificirane radne snage za provedbu Vladinih programa, općenita slabost u pravnim institucijama, dominantnost neformalnog sektora te ekonomija koja se temelji na gotovini, loša dokumentacija i sustavi čuvanja podataka te vrlo mali financijski sektor.⁶⁴ Navedene strukturalne karakteristike nerijetko izazivaju probleme te ometaju zemlje u provedbi preporuka FATF-a. Sve preporuke FATF-a su važne, no FATF ipak ističe da se neke preporuke trebaju gledati kao prioritetna područja pri implementaciji, kao što su: kriminalizacija pranja novca i financiranje terorizma, dubinska analiza i vođenje evidencije te obavješćivanje o sumnjivim transakcijama.⁶⁵ Za primjenu odgovarajućeg slijeda implementacije, osim navedenih preporuka, morat će se uzeti u obzir strukturalne karakteristike *lcc*-a kao i njegove određene ranjivosti.

4.1.4. Važnost postojanja preporuka

Važnost postojanja preporuka FATF-a je neosporna, kao i činjenica postavljanja standarda. Kako bi se detaljnije pojasnila važnost preporuka, navest će se i sami učinci pranja novca koji mogu

⁶²United Nations, Office on Drugs and Crime, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>, 7. travnja 2023., str. 1.

⁶³ <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Capacity%20building%20LCC.pdf>, 7. travnja 2023., str. 3.

⁶⁴ Ibid., str. 4.

⁶⁵ Ibid., str. 5.

biti mnogobrojni, no oni se dijele na kratkoročne i dugoročne. Kratkoročni učinci pranja novca prema tablici utjecaja autorice Brigitte Unger jesu: gubitci žrtava i dobitci počinitelja, deformacija potrošnje i štednje, deformacija investicija, „umjetni“ porast cijena, nelojalna konkurencija, primjene u uvozu i izvozu, utjecaj na output, prihod i zaposlenost, niži ili viši prihod javnog sektora itd.⁶⁶ Dugoročni učinci pranja novca su poremećaji u direktnim stranim ulaganjima, promjene u likvidnosti, solventnosti, reputaciji financijskog sektora, pojavnostima mita i korupcije i sl.⁶⁷ Navedeni učinci pranja novca predstavljaju veličinu posla kojeg imaju preporuke FATF-a, te da nema preporuka, kriminalna aktivnost bi cvjetala odnosno kriminalci bi neometano uživali u plodovima kriminalnih aktivnosti. Da bi stvar bila teža, pranje novca je poput živog organizma, odnosno ono nije jednoznačno i nepromjenjivo nego izrazito podložno promjenama u društvu izazvanim zakonodavnim i regulatornim okvirom i ukupnim gospodarskim, političkim kretanjima.⁶⁸ Sama činjenica da FATF kao tijelo postoji više od trideset godina dokazuje važnost postojanja tog tijela i težine njegovoga posla u vezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te osiguravanja sigurnosti financijskog sustava.

5. Zaključak

Pranje novca i financiranje terorizma prepoznatljivi je globalni problem koji se tiče gotove svake države svijeta. Cilj ovog rada je bio pobliže objasniti problem pranja novca i financiranja terorizma i njegov učinak, objasniti razlike između dva spomenuta kaznena djela te analizirati same fizičke osobe u obavljanju kriminalnih aktivnosti. Objasniti faze i tipologije pranja novca u cilju boljeg razumijevanja problema. Kratko se dotaknuti na koji način hrvatski kazneni zakon definira kazneno djelo pranja novca. Proći kroz povijest osnivanja FATF-a, pobliže objasniti njegov rad, djelovanje i samu metodologiju u rješavanju problema te objasniti ulogu FATF-a kao postavljачa standarda na globalnoj razini i proučiti značaj njihovog rada. Objasniti strukturu FATF-a s namjerom postavljanja temelja ka lakšem razumijevanju na koji način FATF zapravo funkcionira. Proći kroz postavljene standarde odnosno preporuke FATF-a kao glavnog

⁶⁶ Unger, B., *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham, UK-Northampton, Ma, USA, 2007, str. 113.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 7-14.

⁶⁸ Ž. Pedić, *Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca* <https://hrcak.srce.hr/file/81734> 1. ožujka 2010. Pristupljeno 15. travnja 2023., str. 2.

dokumenta koji postavlja „okvir“ u kojem bi države trebale operirati u cilju prepoznavanja i sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Također, objasniti strane pojmove poput „crne liste“ ili „sive liste“ i objasniti *lcc* odnosno zemlje nižeg kapaciteta u smislu prikazivanja prepreka s kojima se FATF bori. Globalizirani svijet i ubrzani razvoj modernih tehnologija također za sobom povlače nove izazove u obliku novih metoda pranja novca koje su efikasnije i teže za otkriti što znači da zadaća tijela u ovom području stalno raste i postaje sve složenija. Zbog navedenog razloga ključno je da postoje tijela kao što su FATF, Moneyval i brojne druge međunarodne organizacije, konvencije i nadnacionalna zakonodavstva koji svojim enormnim trudom i radom nastoje smanjiti ratu pranja novca i financiranja terorizma koje štete zdravlju nacionalnog financijskog sustava i društva. No, mjesta za napredak uvijek ima, posebno prema informaciji procjene UNDOC-a koja govori da se godišnje „opere“ negdje između 800 milijardi i dva trilijuna američkih dolara, što ugrubo predstavlja dva do pet posto globalnog BDP-a⁶⁹.

6. Literatura

Knjige i publikacije:

1. Cindori, S. (2007.), Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa, Vol. 31, No. 1
2. Cindori, S. (2010.), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb
3. Cindori, S. et al. (2020.), Sustav sprječavanja pranja novca: Nove prijetnje globalnoj sigurnosti, Zagreb

⁶⁹ United Nations, Office on Drugs and Crime, <https://www.unodc.org/unodc/en/moneylaundering/overview.html>. 20. travanja. 2023.

4. Iljkić, D. (2015), Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu, FIP-Financije i pravo, Vol. 3 No. 1.
5. Katušić-Jergović: Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 14, broj 2/2007,
6. Kazneni zakon NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, članak 265,
7. Usp. Gilmore; W, Dirty Money, The Evolution of International Measures to Counter Money Laundering and the Financing of Terrorism, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Francuska, 2004., str. 32.
8. Unger, B., The Scale and Impacts of Money Laundering, Cheltenham, UK-Northampton, Ma, USA, 2007
9. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, članak 3 (NN39/19)
10. Ž. Pedić, Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprečavanja pranja novca Zb. Prav. fak. Rij. (1991) v. 31, br. 1, 617-642 (2010)

Mrežne stranice:

<https://hrcak.srce.hr/file/230039> , (pristupljeno 5. siječnja 2023.)

<https://hrcak.srce.hr/file/81734> , (pristupljeno 1. ožujka 2023.)

https://www.raverus.hr/Blog/eSPNIFT_Povijest ,(pristupljeno 20. siječnja 2023.)

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_11_124_2763.html , (pristupljeno 22. siječnja 2023.)

https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf,(pristupljeno 20. siječnja 2023.)

<https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/lista.pdf> ,(pristupljeno 20. veljače 2023.)

<https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>,(pristupljeno 13. Ožujka 2023.)

<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20I%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf> ,(pristupljeno 25. veljače 2023.)

[http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate)), (pristupljeno 26. veljače 2023.)

<http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html> ,(pristupljeno 8. ožujka 2023.)

<http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/ml-tf-risks.html>,
(pristupljeno 10. ožujka 2023.)

<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>
,(pristupljeno 26. Ožujka 2023.)

<http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/> ,(pristupljeno 7. Veljače 2023)

<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/FATF-Ministerial-Declaration-Mandate.pdf>,(pristupljeno 15. ožujka 2023.)

<http://www.fatf-gafi.org/about/whatwedo/> ,(pristupljeno 6. siječnja 2023.)

<https://www.fatf-gafi.org/about/howweare/> ,(pristupljeno 5. Siječnja 2023.)

<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Capacity%20building%20LCC.pdf>,
(pristupljeno 7. travnja 2023.)

<https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/effectiveness.html>,
(pristupljeno 5. travnja 2023.)

<https://egmontgroup.org/members-by-region/> ,(pristupljeno 25. travnja 2023)

<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html> ,(pristupljeno 7. Travnja 2023.)

https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false,(pristupljeno 7. siječnja 2023.)